

6. Müller J. Ch. Anleitung zum Selbstunterricht auf der Harmonika / Johann Christian Müller. – Leipzig : S. L. Crusius, 1788. – 48 s.
7. Quantz J. J. Versuch einer Anweisung die flute traversiere zu spielen (1752) / Johann Joachim Quantz. – Kassel : Bärenreiter, 1953. – 334 s. – (Faks.-Nachdruck der 3. Aufl., Breslau 1789).
8. Rellstab J. C. F. Anleitung für Clavierspieler, den Gebrauch der Bachschen Fingersetzung, die Manieren und den Vortrag betreffend / Rellstab J. C. F. – Berlin : Selbstverlag, 1790. – 16 s.
9. Roske M. Studie zur Entwicklungsgeschichte des privaten Musikunterrichts / Michael Roske. – Wolfenbüttel und Zürich : Mösele, 1978. – 192 s.
10. Roske M. Umriss einer Sozialgeschichte der Instrumentalpädagogik / Michael Roske // Handbuch der Musikpädagogik : Instrumental und Vokalpädagogik / [hrsg. von Christoph Richter]. – Kassel, Basel, London, Bärenreiter, 1993. – Bd. 2. – S. 158 – 196.
11. Tromlitz J. G. Ausführlicher und gründlicher Unterricht die Flöte zu spielen / Johann Georg Tromlitz. – Buren : Knuf, 1985. – 376 s. – (Reprint der Ausg. Leipzig 1791).

In the article, on the basis of the analysis of authentic sources positive and negative tendencies of development of the theory and practice of musical and instrumental tool education in Germany of the XVIII are revealed.

Key words: musical-tool education, Germany the of a XVIII century, musical and pedagogical publications.

УДК.378.091.212:78.071.2:005.321

Стотика І. Г., Власенко Е. А. *

ПОЗИТИВНА МОТИВАЦІЙНА НАСТАНОВА ЯК ПЕРЕДУМОВА ТВОРЧОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА-МУЗИКАНТА

У статті розглядається проблема формування позитивної мотиваційної настанови у студентів факультетів мистецтв та художньої освіти, висвітлюються складові компоненти мотивації та настанови, визначаються групи мотиваційного ставлення студентів до музично-педагогічної діяльності

Ключові слова: мотивація, настанова, позитивна мотиваційна настанова, творча самореалізація.

Актуальність проблеми, що розглядається, детермінована вимогами сьогодення до підвищення результативності та конкурентоспроможності підготовки майбутніх фахівців вищої ланки педагогічної освіти. Разом з тим, сучасний стан профільного навчання потребує дієвої переорієнтації із засвоєння необхідного обсягу знань, умінь та навичок, визначених вузькими рамками окремого фаху, на становлення професіонала здатного до ефективного розкриття особистісного потенціалу та творчої самореалізації в майбутній діяльності. Після підписання Україною Болонських угод реалізація окреслених вимог набуває особливої значущості та потребує визначення напрямків їх виконання, одним з яких є формування у студентів педагогічно-мистецьких факультетів позитивної мотиваційної настанови на творчу самореалізацію в професійній діяльності.

Складність та багатогранність змісту формування позитивної мотивації зумовила наявність різноманітних підходів до вивчення сутності мотивації, практичних чинників формування, зіставлення мотиву і потреби, що відображено у науковому доробку Х. Хекхаузена, Г. Асмолова, М. Божович, С. Занюка, Є Ільїна, О. Леонтєва та інших, де мотивація розглядається як рушійна сила особистісного становлення та життєдіяльності.

* © Стотика І. Г., Власенко Е. А., 2012

Інший аспект дослідження мотивації ми споглядаємо у роботах представників гуманістичної психології А. Маслоу, Г. Мюррея, Г. Олпорта, К. Роджерса, де вона постає як складна ієрархічна система еволюції мотивів та потреб від найпростіших (задоволення фізіологічних та матеріальних потреб) до найскладніших (самореалізації та самоактуалізації особистості).

Цікавий ракурс вирішення проблеми формування позитивної мотивації учнів та студентів висвітлюється у наукових працях педагогічного та методичного спрямування, де акцентується увага на створенні у навчальному процесі позитивного середовища на основі суб'єкт-суб'єктної взаємодії педагога та студентів (Л. Андрусенко, В. Дяченко, О. Єрмакова, С. Крамаренко, О. Пехота).

Поняття “настанова” у дослідженнях науковців має декілька аспектів тлумачення, що обумовлене особистісним ставленням людини до певної діяльності. В цьому контексті розглядаються готовність суб'єкта до певної діяльності, що включає характер людської поведінки та її психічних процесів і спрямована на реалізацію актуальної потреби (Д. Узнадзе, М. Дяченко, І. Зязюн, Л. Кандибович, А. Рамошкене); схильність особистості до певної форми реагування у конкретних умовах, сформованої на основі індивідуального досвіду (Т. Завадська, О. Квірікашвілі, Г. Ципін); особистісна позиція, котра полягає у вибірковому відношенні особистості до поставлених перед нею цілей і виражається, відповідно, у вибірковій мобілізованості (С. Подмазін, С. Рубінштейн, Л. Попова,); роль, місце та значення настанови у формуванні та перебігу різноманітних процесів поведінки та діяльності (О. Квірікашвілі, Ш. Надирашвілі, Б. Тагаурі); роль смислової настанови в регуляції та розвитку індивідуального інтелекта (В. Москвіна);

При класифікації форм поведінки науковці також враховують їх диференціацію за потребами на екстерогенну та інтрогенну (Д. Узнадзе) та за внутрішніми предметними факторами настанови (Ш. Надирашвілі). У наукових пошуках вчених щодо особливостей та визначення установки у різноманітних процесах розвитку та діяльності особистості домінує конативний підхід, тобто установка вивчається невіддільно від поведінкової активності особистості.

Трьохвимірність настанови висвітлюється в концепції Ж. Годфруа, але даний підхід відрізняється від вищевказаного більш широким спектром розгляду настанов, до складу якого входять окрім поведінкового виміру (що визначає дієву реакцію суб'єкта, яка відповідає його переконанням та переживанням) також і характеристики внутрішньоособистісних проявів людини: по-перше, думок та переконань особистості відносно інших предметів та людей (когнітивний вимір); по-друге, позитивних, або негативних емоцій, котрі пов'язані з переконаннями і надають установці емоційного забарвлення (афективний вимір).

Ж. Годфруа визначає настанови як орієнтири, котрі дозволяють особистості в будь-який момент зустріти певну подію (повідомлення, людину) у “повній готовності” [1, с. 304].

Розуміння настанови саме як орієнтира найбільш прийнятне у контексті нашого дослідження, оскільки специфіка підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва потребує не регламентованих “рецептів” виконання діяльності, а орієнтаційно-проективних цілей, яких прагне досягти студент у власному особистісно-фаховому розвитку, довільно обираючи індивідуальні способи та шляхи.

Механізм формування мотиваційної настанови ґрунтується на усталеному домінуванні потреби, яка не може бути задоволеною негайно, а відкладається на віддалений часовий проміжок, внаслідок чого породжується довгостроковий намір, котрий втілюється через екстеріоризацію пошукової активності (з внутрішньої у зовнішню). Позитивний результат досягається в практичній діяльності наступним чином: емоційна реакція, яка виникла у студента, викликана його прагненням задовольнити потребу детерміновану зовнішньою ситуацією, приводить до утворення певної настанови – з активної готовності до діяльного задоволення потреби, що виникла [2].

Використання настановчої регуляції у розвитку позитивного мотиваційного ставлення студентів до педагогічної діяльності та її значення для підвищення професійної майстерності майбутнього вчителя, і, зокрема, вчителя музичного мистецтва розглядали Т. Завадська, А. Рамошкене, О. Рудницька, І. Сипченко, О. Юдін та ін.

У дослідженнях А. Рамошкене перспективним шляхом формування позитивної настанови студентів вищих навчальних закладів на самостійну роботу виступає використання цілісного підходу до створення мотиваційного потенціалу індивіда, спрямованого на стимулювання зовнішніх і внутрішніх пізнавальних потреб у різних педагогічних ситуаціях [3, с. 11].

О. Рудницька, в контексті формування музичної культури майбутнього вчителя, розглядає як важливий інструмент корекції музичного сприйняття ієрархічну систему настанов, котрі, діючи у певному сполученні трьохрівневої системи настановчої регуляції, що відповідають наступним етапам процесу спілкування з музикою: передкомунікативному етапу – смислова настанова, що характеризує позитивне ставлення до стильового та жанрового розмаїття музичного мистецтва; комунікативному етапу – зворотньоспрямована настанова, яка керує осягненням твору “зсередини”; посткомунікативному етапу – зворотньоспрямована настанова, котра регулює готовність до самозмінення шляхом “стимулювання перспективного переосмислення студентами власної діяльності” [4, с. 20-30].

Порівнявши складові компоненти мотивації та настанови, ми можемо побачити їх подібність, що дозволяє розглядати мотивацію та настанову як взаємодоповнюючі поняття.

Таблиця 1

Складові компоненти мотивації та настанови

Мотивація:	Настанова:
1) інформаційний компонент – усвідомлення сукупності домагань, котрі викликають активність індивіда, визначають характер його діяльності;	1) когнітивний компонент – інформаційне осмислення об’єкта настанови, мети та мотивів навчальної діяльності;
2) емоційний компонент – система факторів, котрі детермінують поведінку індивіда, визначають його внутрішньо-особистісне відношення до процесів спілкування та діяльності	2) афективний (або емоційний) компонент - вияв відношення до об’єктів настанови (почуття задоволеності чи незадоволеності), емоційне забарвлення успіху (чи неуспіху) в досягненнях;
3) конативний компонент – процес формування мотивів, котрі стимулюють поведінкову активність на певному рівні [3, с.135-147].	3) поведінковий (або конативний) компонент–тенденція до реальних позитивних чи негативних дій у визначеній діяльності; мотиваційна спрямованість індивіда на навчальну діяльність [1. с. 304].

Мета статті – здійснити аналіз наукових досліджень мотивації та настанови, висвітлити особливості формування позитивної мотиваційної настанови у майбутніх педагогів-музикантів.

За нашим переконанням, формування у студента вищого педагогічного навчального закладу позитивної мотиваційної настанови відбувається з поступовим еволюційним насиченням – від смислової настанови на позитивне відношення до обраної професії, до складної ієрархії настанов на саморозвиток, самовдосконалення, розкриття креативного потенціалу, творчу самореалізацію в педагогічній діяльності.

Проаналізувавши напрями досліджень системи установок особистості, можна дійти висновку, що більшість науковців відводять їй допоміжну роль у формуванні чи розвитку окремих теоретичних та практичних аспектів конкретно визначених проблем. Але у процесі творчої самореалізації студентів педагогічно-мистецьких факультетів системне формування позитивної мотиваційної настанови має, на нашу думку, відігравати подвійну роль, виступаючи з одного боку – як початковий етап розкріпачення та реалізації творчого потенціалу майбутніх вчителів музики, з іншого – як засіб досягнення необхідного рівня професійного розвитку. Разом з тим, успішність формування позитивної мотиваційної настанови студентів-музикантів тісно пов’язана з особливостями їх мотиваційного відношення до обраного фаху.

За результатами нашого дослідження мотиваційне ставлення до обраної професії умовно розподіляється на декілька груп, серед яких домінують дві, що характеризують ставлення студентів до складових музично-педагогічної підготовки – музично-виконавської та психолого-педагогічної:

I група – ставлення до музично-виконавської діяльності – має позитивну, нейтральну та негативну форми прояву, а саме: – позитивна (П) – характеризується наявністю стійкого прагнення до удосконалення довузівської музично-виконавської підготовки; бажанням розширення вже набутого репертуару шляхом осягнення музичної спадщини минулого та освоєння особливостей сучасної музичної мови; сформованим потягом до самовираження у концертно-виконавській та конкурсній практиці; – нейтральна (Нт) – відрізняється адекватною самооцінкою власного рівня музично-виконавської підготовки та розумінням необхідності її цілеспрямованого удосконалення; небажанням розширення музичного репертуару; відсутністю стійкого прагнення до творчого самовираження у концертних та конкурсних виступах; – негативна (Нг) – відзначається небажанням студента покращувати рівень довузівської підготовки; основою даного ставлення є: по-перше – хибне уявлення про те, що викладач музичного мистецтва не обов'язково повинен добре володіти музичним інструментом (фортепіано, баяном, скрипкою тощо) у вік використання аудіо та відеозаписів, а також комп'ютерних технологій; по-друге, наявність неадекватної самооцінки власного рівня музично-виконавської підготовки як такого, що є достатнім для рівня вищого навчального закладу музично-педагогічного профілю (дана точка зору притаманна студентам, які вже мають спеціальну музичну освіту).

Полярні значення форм прояву ставлення майбутнього фахівця до складових музично-педагогічної діяльності знаходяться на протилежних кінцях одного вектора, а нейтральна – є перехідною у процесі трансформації мотиваційного відношення студента до обраного фаху від негативного до позитивного.

II група – ставлення до психолого-педагогічної діяльності – теж характеризується вищеназваними формами прояву, тобто: позитивна (П) – відрізняється прагненням до набуття знань з предметів психолого-педагогічного циклу, розширенням можливостей їх застосування, постійного підвищення педагогічної майстерності; нейтральна (Нт) – відзначається усвідомленням необхідності поглиблення знань у галузі педагогічних та психологічних наук; відсутністю стійкого прагнення до підвищення професійної майстерності; негативна (Нг) – характеризується сприйняттям знань з дисциплін психолого-педагогічного циклу як “непотрібного додатку”, або неадекватним оцінюванням рівня вже набутих знань, умінь та навичок як достатнього, що не потребує подальшого розвитку.

Як бачимо, ставленню студентів до підготовки з дисциплін психолого-педагогічного циклу теж притаманна полярність форм прояву, а нейтральна форма визначає початок трансформації ставлення студента до праці педагога-музиканта з негативного до позитивного.

У процесі експериментального дослідження нами було виявлено наступне поєднання мотиваційних виражень ставлення студентів музично-педагогічних факультетів до обраного фаху:

- **позитивне-позитивне (ПП)** – відзначається яскраво вираженим прагненням змінити себе та навколишній світ за допомогою естетичної краси музичного мистецтва, котре поєднується з усвідомленням необхідності опанування складових професії майбутнього вчителя музики (музично-виконавських, музично-теоретичних, психолого-педагогічних знань, умінь та навичок) саме у їх синкретичному поєднанні;
- **позитивне-нейтральне (ПНт)** – характеризується наявністю стійкого бажання покращувати та розвивати музично-виконавську майстерність та нейтральним ставленням до досягнення необхідного обсягу психолого-педагогічних знань;
- **позитивне-негативне (ПНг)** – відрізняється прагненням удосконалення вже набутої музично-виконавської та виявленням бажання виступати в концертах та брати участь у конкурсах з виконавською спрямованістю, інші види творчого самопрояву, які вимагають застосування психолого-педагогічних знань та вмінь не викликають позитивної реакції;

- **нейтральне-позитивне (НтП)** - відзначається емоційно-інертним ставленням до досягнення високого рівня виконавської майстерності у всіх різновидах музично-виконавської підготовки, порівняно з предметами психолого-педагогічного циклу.
- **нейтральне-нейтральне (НтНт)** – виявляється у малоініціативному, примусовому, нестабільному ставленні студентів до покращення набутих знань, умінь та навичок у музично-виконавській діяльності та пасивності у розширенні вже набутого обсягу психолого-педагогічних знань.
- **нейтральне-негативне (НтНг)** – характеризується пасивно-байдужим відношенням до музично-виконавської підготовки та небажанням поглиблення знань, умінь та навичок у галузі психології та педагогіки.
- **негативне-позитивне (НгП)** – відзначається небажанням студента працювати над подоланням недоліків власної музично-виконавської підготовки, але поза збагачення вже набутих знань з дисциплін психолого-педагогічного циклу та методики викладання музично-естетичних дисциплін.
- **негативне-нейтральне (НгНт)** – виявляється у небажанні розширення знань, умінь та навичок у галузі музичного виконавства, емоційною інертністю у виконанні музичних творів та інертністю освоєння дисциплін психолого-педагогічного циклу
- **негативне-негативне (НгНг)** – характеризується негативним та інертно-пасивним відношенням до необхідності професійного росту в усіх різновидах обраного фаху вчителя музики.

У процесі формування позитивної мотиваційної настанови на творчу самореалізацію у професійній діяльності у студентів факультетів мистецтв ми використовували, по-перше – коригування вже сформованих позитивних мотивів та настанов; по-друге – поступову трансформацію негативних мотивів та настанов до “нейтральних” та “позитивних”.

Підсумовуючи вказане вище, слід зазначити, що формування позитивної мотиваційної настанови на творчу самореалізацію у студентів педагогічно-мистецьких факультетів являє собою динамічний процес взаємодії педагогів та студентів, що проходить у своєму розвитку декілька взаємоперехідних етапів: адаптивно-мотиваційний (початковий), який потребує безпосереднього педагогічного керівництва з поступовою зміною його на опосередковане (на діяльнісно-мотиваційному (проміжному) етапі) та трансформацією у співтворчість (на креативно-мотиваційному (кінцевому) етапі).

Трансформація мотиваційних поєднань відношення студентів до музично-педагогічної діяльності ефективно проходить шляхом розвитку емоційної сфери, використання гнучкої репертуарної політики, залучення студентів до активної комунікації та концертно-виконавської діяльності для активізації спонукання майбутніх педагогів-музикантів до творчої самореалізації у майбутній професійній діяльності. Проте подальшого вивчення потребує методична складова забезпечення процесу творчої самореалізації студентів

Список використаних джерел

1. Годфруа Ж. Что такое психология: в 2 т. / Годфруа Ж; [пер. с франц Н. Н. Алипов, А. В. Пегелау, Т. Я. Эстрина]. – М. : Мир, 1992. – Т. 1, 1992. – 491 с.
2. Занюк С. С. Психологія мотивації: [навч. посібник] / С. С. Занюк. – К. : Либідь, 2002. – 304 с.
3. Рамошкене А.Г. Педагогические условия формирования положительной установки студента на самостоятельную учебную деятельность (при изучении иностранных языков в неязыковых факультетах вуза): автореф. на соискание научн. степени канд.пед.наук: 13.00.01 “Теория и история педагогики” / А. Г. Рамошкене. – Вильнюс, 1990. – 24 с.
4. Рудницька О. П Педагогіка: загальна та мистецька: [навч. посібник]. / О. П Рудницька. – Тернопіль : Навчальна книга. – Богдан, 2005. – 357 с.

The article considers the problem of forming of positive motivational setting for students of the art faculties and art education. It highlights the constituent components of motivation and determining groups of motivated attitude students toward the music and pedagogical activity

Key words: motivation, setting, positive motivational setting, creative self-realization.